

Provinciale Staten van Fryslân,
t.a.v. afdeling Omgevingszaken
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden

Nederlandse Akkerbouw Vakbond
Postbus 318
8250 AH Dronten

Telefoon 06-15624460
E-mail info@nav.nl
Website www.nav.nl
Twitter @NAV_AkkerBouwer

Dronten, 11 april 2021
Onderwerp: 'Ontwerp Omgevingsverordening Fryslân 2022'

Geachte heer, mevrouw,

De Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) vertegenwoordigt een groot aantal akkerbouwers in de provincie Friesland. De NAV geeft onderstaand namens haar leden in Friesland haar zienswijze op de Ontwerp Omgevingsverordening Fryslân.

Allereerst willen wij er op wijzen dat wij al eerder richting GS hebben gereageerd over de wetmatigheid van deze verordening. Onze eerste vraag is daarom een algemene: in hoeverre meent de provincie het recht te hebben om regelingen van en afspraken met de Rijksoverheid te overrulen?

Tevens willen wij er op wijzen dat de provincie met dit concept de landbouw in groot gevaar brengt. Is men bereid de landbouw als sector werkelijk op te offeren? Waarom is er niet in overleg getreden met de landbouwsector alvorens allerlei beperkingen te willen opleggen?

Specifiek richten onze bezwaren zich op de volgende punten:

Water

Artikel 3.10: Regels rangorde waterschaarste: door de onduidelijke formulering is ons hier niet duidelijk in hoeverre de Provincie Friesland een andere rangorde voorstaat dan die in het landelijk droogteoverleg is vastgesteld. Wanneer er inderdaad een andere volgorde wordt gekozen dan het landelijk beleid, in hoeverre is dat onderbouwd, redelijk en wettelijk mogelijk?

Vogels

Artikel 5.23: grauwe gans, brandgans en kolgans mogen volgens lid 1.d alleen worden bestreden buiten een straal van 150 m van Weidevogelkansgebied en Open Akkerland. Gezien de ruime aanwijzing van het Open Akkerland houdt dit feitelijk in dat akkerbouwers deze ganzen niet meer mogen verjagen. In combinatie met lid 4f.1 waarin staat dat deze drie soorten ganzen alleen mogen worden verjaagd of gedood op percelen waar gewassen staan zullen deze ganzen dus niet meer bestreden worden. Immers, de percelen waar gewassen op staan vallen praktisch allemaal onder Weidevogelkansgebied of Open Akkerland! Wij willen er dringend op wijzen dat dit beleid grote financiële gevolgen zal hebben voor zowel boeren als de Provincie, vanwege het grote beroep dat er dan zal worden gedaan op schade-uitkering. Het betekent voor akkerbouwers dat ganzen klakkeloos hun graanvelden mogen leegeten, waardoor deze gewassen in het uiterste geval niet meer geteeld zullen kunnen worden. Dat heeft weer vergaande gevolgen voor de bodemvruchtbaarheid, aangezien granen rustgewassen zijn die de bodemkwaliteit verbeteren.

Het is onbegrijpelijk dat de Provincie deze drie soorten ganzen die toch verre van bedreigd zijn, zo de onverstoorde ruimte wil geven op het boerenland in de provincie. Wij verzoeken u dan ook dringend om deze beperking in te trekken. Deze ganzen vormen ook in het aanpalende Natura2000 gebied een bedreiging voor andere vogels doordat ze zo overheersend zijn. Het voorgestelde beleid zal ook in de Waddenzee deze overheersing door ganzen en het teloorgaan van andere soorten verder bevorderen.

Dat is in strijd met de doelen van de Waddenzee én met de door de Provincie Friesland medeondertekende Agenda Waddengebied 2050.

Artikel 5.29: het verbaast ons zeer, dat vogels die overlast geven in de bebouwde kom wel mogen worden bestreden, terwijl waar zij de voedselproductie op landbouwgrond in gevaar brengen (zie hierboven) zij niet mogen worden verjaagd of bestreden. De overlast in de bebouwde kom is toch werkelijk in geen verhouding tot de grote gevolgen van artikel 5.23 en 5.29 voor de boeren en de voedselproductie. Er wordt hier duidelijk met twee maten gemeten.

Artikel 5.31: ons grootste bezwaar richt zich op dit artikel.

Sub 1: Feitelijk staat hier dat een boer altijd eerst zijn land moet laten inspecteren voordat hij/zij er op gaat voor werkzaamheden. En als er dan vogels zijn moet het werk worden aangepast (sub 3). Dit is een volkomen ridicuul en op wantrouwen gebaseerd artikel. De boeren die in het verleden aan actief vogelbeheer hebben gedaan worden nu gestraft voor hun inspanningen: zij moeten eerst wachten totdat er een 'ter zake kundige persoon' langs is geweest. Die moet dan maar net tijd hebben. En hoe meer percelen met vogels, hoe langer een boer moet wachten totdat er iemand langs komt.

Juist de boeren die vogels op hun land hebben zou u moeten vertrouwen dat ze ook zorgvuldig omgaan met die vogels, i.p.v. hen in hun werk ernstig gaan belemmeren! En in het tweede lid van dit artikel mogen boeren die géén vogels hebben gewoon doen wat ze willen op hun land. Dit is een duidelijk voorbeeld van het straffen van gewenst gedrag en belonen van ongewenst gedrag! Bij 'burgers' zou dit vergelijkbaar zijn met een verbod op het betreden van de tuin wanneer deze zo vogel-vriendelijk is dat er nesten zijn terwijl compleet betegelde tuinen wel mogen worden gebruikt.

Het is tevens een duidelijk voorbeeld van de recent steeds meer in de openbaarheid komende vijandigheid van overheden jegens de bevolking. I.p.v. samen met boeren een plan te maken om de situatie voor vogels te beschermen, legt u verregaande beperkingen aan de bedrijfsvoering op. Dit wordt nog erger in lid 4: boeren mogen tussen zonsondergang en zonsopkomst hun land niet meer op. Voor dit artikel ontbreekt iedere onderbouwing! Welk doel wordt hiermee gediend?

Voor uw informatie: er zijn verschillende situaties waarop een akkerbouwer zich gedwongen voelt om na zonsondergang of voor zonsopkomst het land op te gaan:

- Wanneer de oogst verloren dreigt te gaan door een aangekondigde langdurige periode van neerslag. In de praktijk gaat het hier vooral om de oogst van aardappelen en suikerbieten. Wanneer er in het najaar langdurig regen wordt voorspeld werken akkerbouwers door om de oogst voor de regen binnen te hebben, mede gezien het feit dat de grond ook langdurig ná een regenperiode niet met zware landbouwvoertuigen kan worden betreden.
- Voor het beregenen van gewassen in tijden van grote droogte. Het Wetterskip legt regelmatig beperkingen op aan de landbouw, waarbij beregening uitsluitend 's nachts mag worden uitgevoerd. Ook hiervoor is (beperkte) betreding van het land nodig in de nachtelijke uren om de haspels te verzetten.
- Gewasbescherming vindt ook vaak en bij voorkeur in de randen van de dag plaats (rondom zonsopkomst en zonsondergang), omdat er dan minder wind staat waardoor de 'drift' geminimaliseerd kan worden. Bovendien is het gewas dan het meest ontvankelijk voor de middelen (huidmondjes staan dan veelal open vanwege de dauw). Dit is dus het meest duurzame tijdstip voor het uitvoeren van gewasbescherming.
- Bewerken van grond in herfst en winter gebeurt voor een deel in het donker omdat de zon later opkomt dan de werkdag begint (7.30 uur) en eerder ondergaat dan de werkdag eindigt (17.30 uur).
- Voor het gebruik maken van bevroren grond in de nacht voor toepassen van kunstmest en voor het voorbereiden van de grond om een mooi zaaibed te verkrijgen.

Voor de duidelijkheid: er is geen akkerbouwer die voor zijn plezier 's nachts met trekkers het land op gaat! En de verstoring waar kennelijk voor wordt gevreesd is minimaal, want elk perceel wordt hooguit 1-4 maal per jaar 's nachts betreden. Praktisch gezien hebben de vogels dus zeg maar enkele slechte nachten per jaar. Dat kan toch geen reden zijn om de bedrijfsvoering van boeren zo ingrijpend aan te willen passen! En ook hier vragen wij ons af of dit wettelijk wel rechtmatig is. In feite is dit het opleggen van een uitgebreide avondklok op particuliere grond. De nu door de Rijksoverheid ingestelde avondklok vanwege corona leidde al tot veel discussie, terwijl deze minder lang is per nacht en niet geldt op eigen grond!

Artikel 5.32: de jaarrond bescherming van nesten van diverse soorten vogels lijkt ons onnodig. Soorten als scholekster, die nestelt op akkerland, zijn toch in groten getale aanwezig in het gebied waardoor dergelijke extreme bescherming ten koste van de agrarische bedrijfsvoering niet gerechtvaardigd is in onze ogen.

Overigens hebben wij in de pers opmerkingen van de heer Van den Meerschaut gezien dat de drainage van percelen met o.a. scholeksters zal worden ingeperkt in een volgende versie van deze regeling (waartegen dan geen inspraak meer mogelijk is). Hiermee zullen wij nooit akkoord kunnen gaan. Drainage van de grond in het voorjaar zorgt ervoor dat onze gewassen veel beter tegen eventuele droogte bestand zijn, omdat zij bij een lagere grondwaterstand dieper wortelen en daardoor bij droogte betere toegang hebben tot grondwater. Dit is een duurzame manier van omgang met waterschaarste en een eventueel verbod op drainage zou dit in sterke mate onmogelijk maken. Wij zullen niet aarzelen om schadevergoedingen voor de geleden schade te vragen.

Een algemene opmerking over bovenstaande artikelen: wat ons bevreemdt, is dat de provincie kennelijk alleen de landbouw verantwoordelijk wil maken voor problemen met weide- en akkervogels. Nergens wordt gerept over de toegenomen predatorenpopulaties, zoals vossen, roofvogels en ooievaars. Of over de vogels die sterven door de toegenomen dichtheid van windmolens. Door nu alleen de landbouw te dwingen tot verre gaande maatregelen lost u alleen het deel van het probleem op wat door de landbouw wordt veroorzaakt, niet het deel wat wordt veroorzaakt door het natuurbeleid of andere zaken zoals windmolens of problemen in overwinteringsgebieden. Een solide analyse van de problematiek en een integraal plan lijkt ons een veel betere oplossing dan alleen beperkingen opleggen aan de landbouw. Overigens verwachten wij dat het niet meer bestrijden van ganzen ook schadelijk zal zijn voor andere vogels, aangezien ganzen nogal de neiging hebben gronden te bezetten en te overheersen.

Onkruiden

Artikel 5.42: dit artikel beperkt de plicht tot verwijderen van distels en Jacobskruid tot gebruikers van landbouwgronden. Hiertegen heeft de NAV grote bezwaren. Immers, zaden van distels en Jacobskruid verspreiden zich over grote afstanden in een winderige provincie als Friesland. Wanneer natuurbeheerders en beheerders van openbaar groen als bermen niet meer verplicht zijn om deze twee plantensoorten te bestrijden, dan levert dit toenemende problemen op voor de gebruikers van landbouwgronden. En dat is niet bevorderlijk voor de verduurzaming van de landbouw omdat er steeds meer bestreden zal moeten worden. Wij verzoeken u dan ook dringend om de bestrijding van distels en Jacobskruid ook te verplichten aan beheerders van andere gronden dan landbouwgrond.

Schade

Artikel 8.8: landelijk is er een drempelbedrag van €250,- afgesproken bij wildschade. Het kan niet zo zijn dat de provincie Friesland dit voor de boeren in haar provincie zomaar vertienvoudigt! We begrijpen wel waar dit mee te maken heeft: uw plannen om de ganzenbestrijding in praktisch al het akkerland volledig te verbieden (Artikel 5.23) zal de schadeclaims aanzienlijk maken. Daar denkt u zich kennelijk tegen te kunnen indekken door een hoog drempelbedrag. Dit zullen wij zeker aanvechten indien we merken dat dit wordt toegepast.

Tenslotte: wij zagen op p. 100 de volgende zinsnede staan: 'De houding van de overheid moet ten opzichte van initiatiefnemers veranderen van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'. Dit betekent dat de overheid niet meer denkt in onmogelijkheden, maar in mogelijkheden. Dat vergt van overheden een andere houding, gebaseerd op participatie en overleg.'

Hiervan zien wij niets terug in de ontwerpverordening. Waarom niet gewoon in overleg gaan met de landbouw en samen kijken hoe vogels en ander wild het beste kunnen worden benaderd? Waarom ongefundeerde en verregaande ingrepen in de bedrijfsvoering van boeren zoals een verbod om het land op te gaan tussen zonsondergang en zonsopkomst? Als het achterliggende doel van de provincie is om de landbouw langzaam maar zeker te verjagen uit Friesland, dan bent u op de goede weg met deze ontwerpverordening. Ons bereiken al van diverse kanten berichten van boeren die zeggen te zullen stoppen met hun bedrijf als deze verordening van kracht wordt. En ondertussen heeft de provincie zich wel verbonden aan de Waddenagenda waarbij een van de doelen is een excellente landbouw! Wij missen het integrale denken en aandacht voor het boerenbelang in deze ontwerpverordening. Het noordelijk kleigebied is uitermate belangrijk voor met name de pootaardappelteelt. Deze heeft een grote rol in de wereldwijde voedselvoorziening (zie Bijlage). Juist de combinatie van grondsoort en klimatologische omstandigheden in het gebied maken alleen hier een duurzame teelt mogelijk. Het onmogelijk maken van akkerbouw heeft daarom wellicht gunstige effecten op ganzen en scholeksters, maar zal zowel de Friese economie als de voedselvoorziening in grote mate schaden.

Wij verzoeken u vriendelijk doch zeer dringend om onze inbreng te verwerken en de ontwerp omgevingsverordening op de door ons genoemde punten aan te passen. Uiteraard zijn wij altijd bereid tot verdere uitleg in een gesprek. Dit had al veel eerder moeten plaatsvinden, voordat u zonder enig overleg dit ontwerp 'over de schutting' gooide.

In afwachting van uw reactie,
 Met vriendelijke groeten,

Teun de Jong, voorzitter NAV

Gerlof Bergmans, regiovoorzitter NAV Friesland

Bijlage 1. De betekenis van de pootaardappelsector in het Waddengebied voor de wereldvoedselvoorziening

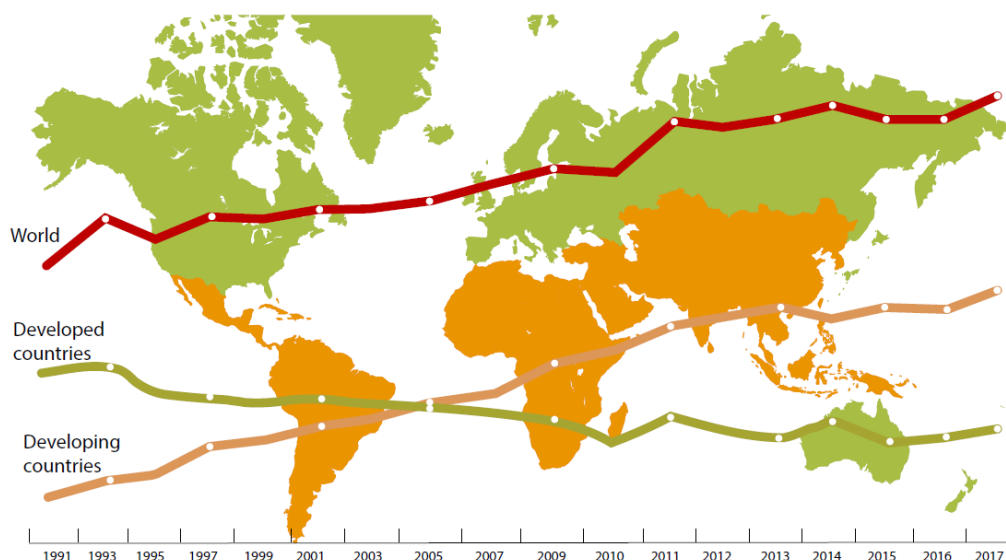

De betekenis van de pootaardappelsector in het Waddengebied voor de wereldvoedselvoorziening

"Kraamkamer van de wereldwijde aardappelteelt"

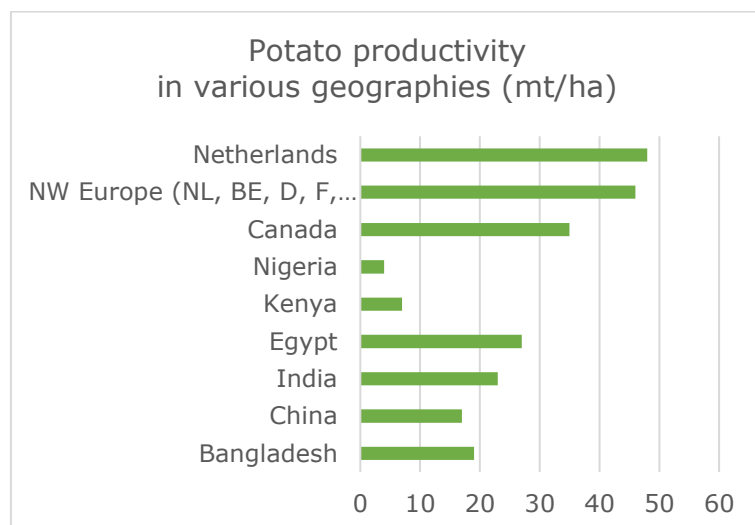
Als de pootgoedteelt in het Waddengebied niet de professionele mogelijkheden behoudt dan heeft dat niet alleen gevolgen voor de betreffende telers maar ook voor de gehele Nederlandse aardappelketen en de mogelijkheden bij te dragen aan de wereldvoedselvoorziening. Uiteraard moet de teelt verder verduurzamen en daar worden grote stappen gezet. Echter het suggereren – zoals de ontwerpagenda Waddengebied doet – dat verzilting en toerisme tot een belangrijk nieuw verdienmodel kan leiden doet grote afbreuk aan de regio en de Nederlandse pootaardappelsector. Onderstaand wordt onderbouwd waarom.

De aardappel is het derde voedselgewas ter wereld. Naast een grote bijdrage aan de voedselvoorziening in de Verenigde Staten en Europa neemt het belang enorm toe in veel opkomende en minder ontwikkelde economieën. Buiten Europa stijgt de consumptie en ook de productie al decennia gestaag. Vaak heeft het daar de status van groente. Sinds 2005 is de productie groter in Zuid-Amerika, Afrika en Azië dan in de Verenigde Staten en Europa (zie onderstaande figuur – totale wereldproductie 380 miljoen ton- bron FAO Rome).

De aardappelteelt heeft een gunstige footprint. Dit komt mede omdat de aardappel niet alleen gezond en voedzaam is, maar ook omdat er weinig water voor de teelt nodig is vergeleken met bijv. rijst en tarwe (pasta). Ook zijn er in veel landen goede klimaatomstandigheden te vinden om de aardappelteelt mogelijk te laten zijn. Hiermee kan de aardappel een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het dichterbij brengen van de SDG's van de Verenigde Naties zoals geen honger. Maar ook aan de ontwikkeling van de (landbouw)economie en dus de (geopolitieke) stabiliteit in de wereld.

Er is in veel landen nog een enorme productiegroei mogelijk op het bestaande areaal. Door gebrek aan gezond en hoogwaardige pootgoed komen tijdens de teelt veel ziekten voor en blijven de opbrengst per ha ver achter bij wat praktisch haalbaar zou zijn (zie onderstaande figuur met een aantal landen t.o.v. Nederland).

Bronnen Central Bureau of Statistics (CBS), The Hague; Netherlands Potato Association (NAO), the Hague and FAO Stat

De basis voor de wereldwijde aardappelteelt is de pootaardappel en de Nederlandse pootgoedsector is toonaangevend in de hele wereld. Het grote assortiment van rassen, geschikt voor alle klimaatomstandigheden en situaties, gekoppeld aan een stringent certificeringsbeleid is een belangrijke factor. Nederland doet ruim 60 % van de wereldhandel in gecertificeerde pootaardappelen naar meer dan 100 landen en levert een belangrijke bijdrage aan de wereldvoedselvoorziening en daarmee aan de geopolitieke stabiliteit. In veel landen is er – gezien het belang van de aardappel - hoge prioriteit van de overheden om de import van pootaardappelen te faciliteren. Dankzij de unieke pootaardappelsector krijgt Nederland veel bezoek van buitenlandse delegaties. We hebben in Nederland alle facetten voor een innovatieve aardappelketen in huis: veredeling, teelt, handel, verwerking en logistiek. Daarnaast hoogwaardige kennisinstellingen en een faciliterende overheid.

Het belang van de teelt in het Waddengebied is cruciaal vanwege de zeer goede grond, geringere ziektedruk en topondernemerschap. Zeker met de unieke combinatie van veredeling/teelt van pootaardappelen (Agrico en HZPC) is dit een onmisbaar onderdeel van het succes van de Nederlandse pootgoedsector. Van alle pootgoedteelt in Nederland hebben Groningen, Friesland en Noord-Holland een aandeel van 55 % (24.000 ha van de 43.000 ha totaal Nederland). Een flink deel daarvan betreft het Waddengebied.

Binnen de Nederlandse pootgoedteelt neemt het gebied rond de Wadden in Groningen, Friesland en Noord-Holland een cruciale plek in. De combinatie van uitstekende zavel- en lichte kleigronden en het koele zomerklimaat in de kuststrook biedt de zeldzame omstandigheden die teelt van ziektevrije pootaardappelen mogelijk maken. In de afgelopen honderd jaar heeft deze streek zich daardoor kunnen specialiseren in de productie van het meest hoogwaardige pootgoed. Dit basispootgoed, afkomstig van klassieke stammenteelt of uit miniknollen, wordt vervolgens vermeerderd tot gecertificeerd pootgoed. Dit gebeurt veelal elders in Nederland. Een toenemend volume gaat echter direct naar verre bestemmingen, zoals bijvoorbeeld Sudan, Brazilië of Bangladesh. De Waddenregio mag gerust als de kraamkamer van de wereldwijde aardappelteelt worden genoemd. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een van de grootste en innovatieve researchstations, waar onderzoekers van vele nationaliteiten werken aan nieuwe aardappel variëteiten, hier gevestigd is (op enkele kilometers afstand van de Waddendijk).